

Både en plikt och en rättighet

Berättelse

Om du är ny i Sverige och har barn är skolplikt ett ord du behöver känna till. Skolplikt betyder att barn måste gå i skolan och delta i undervisningen. Det är alltså inte frivilligt. Reglerna finns i skollagen, en lag som riksdagen har bestämt och som gäller i hela landet.

Skolplikten börjar höstterminen det kalenderår då barnet fyller 6 år. Då börjar de flesta barn i förskoleklass, som är det första året i skolan. Efter förskoleklassen fortsätter barnet i grundskolan. Förskoleklassen blev en obligatorisk skolform från höstterminen 2018. Innan dess började skolplikten oftast först vid 7 år.

Här är det lätt att blanda ihop två ord som låter lika men betyder olika saker. Förskolan är till för små barn, ungefär 1 till 5 år, och den är frivillig. Föräldrarna väljer själva om barnet ska gå där. Förskoleklassen och grundskolan är däremot obligatoriska, alltså en del av skolplikten. Det är klokt att hålla isär orden "förskola" och "förskoleklass".

Skolplikten är i regel tio år lång, alltså förskoleklass plus grundskolans årskurs 1–9. Den upphör vanligtvis vid vårterminens slut det tionde året. En sak är säker: skolplikten fortsätter aldrig efter att eleven har fyllt 18 år.

Vårdnadshavarna, alltså föräldrarna, är ansvariga för att barnet kommer till skolan. För att barnet ska få stanna hemma krävs ett giltigt skäl, till exempel sjukdom eller en ledighet som skolan har beviljat. Om ett barn utan giltig orsak inte går i skolan kan hemkommunen i sista hand besluta om vite, alltså böter, för vårdnadshavarna.

Samtidigt är skolplikten inte bara ett krav. Den motsvaras av en rätt till utbildning, och förskoleklass och grundskola är avgiftsfria. På så sätt har de flesta barn i Sverige både en plikt att gå i skolan och en rättighet att få göra det utan att det kostar något.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
skolplikt	att barn enligt lag måste gå i skolan och delta i undervisningen
delta	vara med och göra något tillsammans med andra
skollagen	den lag som styr skolan i Sverige
höstterminen	den del av läsåret som börjar på hösten
förskoleklass	det första obligatoriska året i skolan, för 6-åringar
förskola	verksamhet för små barn (cirka 1–5 år); frivillig
obligatorisk	något man måste göra enligt regler eller lag
upphöra	sluta; ta slut

ORD	FÖRKLARING
vårdnadshavare	den vuxna som har ansvar för ett barn, oftast en förälder
giltigt skäl	en godtagbar anledning, till exempel sjukdom
hemkommun	den kommun där barnet bor
avgiftsfri	gratis; något som inte kostar pengar
vite	ett krav på att betala böter om man inte gör det man ska

Läsförståelsefrågor

1. Vad betyder skolplikt enligt texten?
 1. Att skolan får välja vilka barn som ska gå där.
 2. Att barn måste gå i skolan och delta i undervisningen.
 3. Att barn får gå i skolan bara om de vill.
2. När börjar skolplikten normalt?
 1. På höstterminen det år då barnet fyller 6 år.
 2. Direkt när barnet föds.
 3. Först i tonåren.
3. Vad är skillnaden mellan förskola och förskoleklass?
 1. Det är två ord för exakt samma sak.
 2. Förskolan är frivillig, medan förskoleklassen är obligatorisk.
 3. Förskolan är obligatorisk, medan förskoleklassen är frivillig.
4. Vad kan hända om ett barn utan giltig orsak inte går i skolan?
 1. Ingenting alls, eftersom det är frivilligt.
 2. Hemkommunen kan i sista hand besluta om vite, alltså böter, för vårdnadshavarna.
 3. Barnet måste betala för skolan.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Förskoleklass och grundskola är avgiftsfria.
 2. Förskoleklassen har alltid varit obligatorisk.
 3. Skolplikten upphör vanligtvis vid vårterminens slut det tionde året.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Förskolan för små barn är frivillig.
 2. Skolplikten fortsätter aldrig efter att eleven har fyllt 18 år.
 3. De flesta barn i Sverige går i privatskola.
7. Texten säger att orden "förskola" och "förskoleklass" är lätta att blanda ihop. Förklara med egna ord varför, och vad som skiljer dem åt.
8. Varför kan man säga att skolplikten är både ett krav och en rättighet? Svara med stöd i texten.

Facit

1. Att barn måste gå i skolan och delta i undervisningen.
1. På höstterminen det år då barnet fyller 6 år.
1. Förskolan är frivillig, medan förskoleklassen är obligatorisk.
1. Hemkommunen kan i sista hand besluta om vite, alltså böter, för vårdnadshavarna.
1. ja b) nej (förskoleklassen blev en obligatorisk skolform först från höstterminen 2018; innan dess började skolplikten oftast vid 7 år) c) ja
1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger inget om hur många som går i privatskola)
- Exempel på svar: Orden låter lika eftersom båda börjar med "förskole". Men förskolan är för små barn (cirka 1–5 år) och är frivillig, medan förskoleklassen är för 6-åringar och är obligatorisk, alltså en del av skolplikten.
- Exempel på svar: Det är ett krav eftersom barnet måste gå i skolan enligt lagen. Samtidigt är det en rättighet eftersom barnet har rätt till utbildning, och förskoleklass och grundskola är avgiftsfria för familjen.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att arbeta med samhällsinformation och med ord som låter lika men betyder olika (förskola/förskoleklass). Tema: lagar och rättigheter i Sverige. Fråga 7 och 8 kräver att eleven drar slutsatser och väger samman delar av texten. Håll en neutral, faktabaserad ton. Låt gärna eleverna jämföra med skolplikt och skolstart i sina egna länder: när börjar och slutar den, och vem har ansvaret?

Diskussionsfrågor

- Hur fungerar skolplikten i landet där du kommer ifrån? När börjar och slutar barn skolan där?
- Texten säger att förskolan är frivillig men förskoleklassen obligatorisk. Varför tror du att samhället vill att alla 6-åringar ska gå i skolan?
- Vad är fördelarna med att grundskolan är gratis för familjen?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv hur en vanlig skoldag kan se ut för ett barn i Sverige, eller berätta hur en skoldag såg ut för dig när du var liten.

Källor och faktagranskning

- Skolverket – Skolplikt och rätt till utbildning: <https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning>
- Skollagen (2010:800), 7 kap. om skolplikt och rätt till utbildning – Riksdagen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/
- Proposition 2017/18:9 Skolstart vid sex års ålder – Riksdagen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/skolstart-vid-sex-ars-alder_h5039/html/
- Informationsverige.se – Det svenska skolsystemet: <https://www.informationsverige.se/sv/om-sverige/att-bilda-familj-och-leva-med-barn-i-sverige/det-svenska-skolsystemet.html>

Fakta granskad mot Skolverket, skollagen (2010:800) och prop. 2017/18:9 i juni 2026. Nyckelfakta: Skolplikt betyder att barn måste delta i skolundervisningen, och reglerna finns i skollagen, kapitel 7. Skolplikten börjar höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år, och de flesta barn börjar då i förskoleklass. Förskoleklassen blev en obligatorisk skolform från höstterminen 2018; innan dess började skolplikten oftast vid sju år. Skolplikten är i regel tio år lång (förskoleklass plus grundskolans årskurs 1–9) och upphör vid vårterminens slut det tionde året, men den fortsätter aldrig efter att eleven har fyllt 18 år. Vårdnadshavarna (föräldrarna) ansvarar för att barnet kommer till skolan, och hemkommunen kan i sista hand besluta om vite (böter) om ett barn utan giltig orsak inte går i skolan. VIKTIG SKILLNAD: förskolan för barn 1–5 år är frivillig och är INTE samma sak som skolplikt, medan förskoleklass och grundskola är obligatoriska och avgiftsfria — orden "förskola" och "förskoleklass" låter lika men betyder olika saker. OSÄKERHETER/SKILLNADER som markeras försiktigt i texterna: begreppen "skolplikt" och "rätt till utbildning" blandas lätt ihop — vissa barn omfattas inte av skolplikt men har ändå rätt till utbildning, till exempel asylsökande barn och barn som varaktigt bor utomlands. I specialsolan är skolplikten elva år i stället för tio (nämns bara i grundtexten, försiktigt formulerat). Skolstarten kan i särskilda fall skjutas upp ett år, så att skolplikten börjar vid sju år; detta kräver vårdnadshavarens begäran och särskilda skäl och beskrivs som undantag, inte huvudregel. Hemundervisning är mycket starkt begränsad i Sverige och framställs inte som ett vanligt alternativ. Exakt belopp för vite anges inte i de granskade källorna; texterna talar därför allmänt om "böter" utan siffra. Ämnet är känsligt och texterna håller sig till lag och officiella uppgifter utan värderingar.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.